
Юнаковська В. В., Шитікова Т. М., Матвєєва О. В.

Наукова бібліотека, Український державний університет науки і технологій
(м. Дніпро, Україна)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В БІБЛІОТЕЧНІЙ ПРАКТИЦІ

У доповіді розповідається про вплив штучного інтелекту (ШІ) на сучасну бібліотечну практику, роль ШІ в оптимізації роботи бібліотек, покращенні доступу до інформації, розвитку інноваційних сервісів та підвищенні якості обслуговування користувачів. Розглядаються інструменти ШІ – ChatGPT, Leonardo AI та ін.

Ключові слова: бібліотеки; штучний інтелект (ШІ); інноваційні сервіси; неймережі; чат-боти; робототехніка

Yunakovska V. V., Shytikova T. M., Matveyeva O. V.

Scientific Library, Ukrainian State University of Science and Technologies (Dnipro, Ukraine)

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LIBRARY PRACTICE

The report describes the impact of artificial intelligence (AI) on modern library practice, the role of AI in optimising library operations, improving access to information, developing innovative services, and enhancing the quality of user experience. AI tools such as ChatGPT, Leonardo AI, etc. are considered.

Keywords: libraries; artificial intelligence (AI); innovative services; neural networks; chatbots; robotics

За короткий час штучний інтелект (ШІ) швидко здобуває популярність у багатьох галузях, і бібліотеки не є винятком. ШІ – сучасні розробки інтелектуальних машин, які можуть виконувати деякі завдання, що потребують використання людського інтелекту. ШІ відіграє важливу роль у трансформації функцій та послуг бібліотек у цифрову епоху. Використання ШІ в бібліотеках має різноманітні аспекти, від автоматизації до рекомендаційних систем, спрощує пошук та доступ до інформації для користувачів, аналізує великі обсяги даних та рекомендує користувачам матеріали, що відповідають їхнім інтересам та потребам.

Бум розвитку Нейромереж приходиться на останні роки, ми вже можемо перекласти на них частину рутинних завдань. Наприклад, створення текстів, генерацію медіа-контенту і багато іншого. Одним з потужних інструментів штучного інтелекту, який знайшов своє застосування в бібліотечній сфері, є **ChatGPT** та його модифікації (<https://chat.openai.com/>). Цей безкоштовний сервіс може стати важливим інструментом для покращення обслуговування користувачів і впровадження інноваційних послуг. Однією з основних переваг використання ChatGPT у бібліотеках є можливість надання швидких і точних відповідей на запитання користувачів. Ця передова технологія

забезпечує швидку та ефективну обробку запитів. За допомогою віртуального бібліотекаря читач має можливість зробити замовлення книги, отримати відповідь на питання або зробити віртуальну прогулянку по бібліотеці. Використання чат-ботів, які можуть надавати відповіді для задоволення пошукових запитів, покращить рівень обслуговування.

Запис вебінару "ChatGPT: що потрібно знати науковцям, освітянам, бібліотекарям?" див. за посиланням – https://www.youtube.com/watch?v=EB_d5XHGOWo.

ChatGPT може створювати тексти, які здаються написаними людиною. Його відповіді не обмежуються простими шаблонами або заздалегідь підготовленими фразами. Однак ChatGPT не є ідеальним штучним інтелектом і іноді може робити помилки або генерувати некоректні відповіді, особливо якщо запит складний або вимагає спеціалізованих знань. Але він постійно покращується і оновлюється, щоб стати більш корисним і точним інструментом для користувачів.

Інша нейромережа **Leonardo AI** (<https://leonardo.ai/>) (частково безкоштовна) надає можливість генерувати та редагувати зображення за текстовим описом, використовуючи різноманітні функції і інструменти. Інструкція по користуванню – за посиланням: <https://bamvideos.com.ua/leonardo-ai-user-manual/> або див. майстер-клас "Штучний інтелект в бібліотечній практиці" (<https://www.youtube.com/watch?v=4BujRn0SJEw>). Завдяки **Leonardo AI** та іншим нейромережам для створення медіаконтенту (**DALL-E** <https://labs.openai.com/>, **DreamStudio** <https://beta.dreamstudio.ai/generate>, **Adobe Firefly** <https://firefly.adobe.com/>, **Studio.d-id** <https://studio.d-id.com/> і т. і.) бібліотеки можуть розробляти аватари, банери, постери, обкладинки, рекламні матеріали без знання графічного дизайну та економити час для їх створення. Серед найпопулярніших чат-ботів та інструментів ШІ також – **Jasper AI**, **Gemini**, **Llama-2**, **Microsoft Copilot** (раніше – Bing Chat) та ін.

Перекладач **DeepL** (<https://www.deepl.com/translator>) – це інструмент нейронного машинного перекладу, який забезпечує високоякісного переклад між різними мовами. Він відомий своєю точністю й здатністю передавати нюанси оригінального тексту, що робить його дуже популярним. Використання цього помічника розширює межі комунікації між колегами та партнерами при організації міжнародних конференцій, зустрічей тощо.

Застосування ChatGPT як інструменту при каталогізації бібліотечних записів значно ускоряє цей процес. Але порівняння записів, які створив ШІ, із записами

бібліографічної бази даних WorldCat, показує, що цей напрямок все одно потребує контролю та перевірки отриманого результату.

В бібліотеках різних країн вже давно застосовується робототехніка. Наприклад, в бібліотеках Оксфордського та Чиказького університетів, в Британській бібліотеці, Сінгапурській публічній бібліотеці та ін. Роботи можуть допомогти шукати та доставляти книги, надавати інформаційну підтримку щодо розміщення літератури, сприяти в організації подій та заходів у бібліотеці та ін.

Використання ШІ відкриває широкі перспективи для впровадження інноваційних послуг, покращення обслуговування користувачів, надає можливість створювати різноманітний і високоякісний віртуальний контент, дозволяє бібліотечним працівникам сконцентруватися на інших завданнях. Ці технології допомагають бібліотекам адаптуватися до сучасних вимог та залишатися ключовими центрами знань у цифрову еру. Нові технології дозволяють бібліотекам стати більш доступними, ефективними та інноваційними.

Є побоювання, що ШІ може знизити потребу в людському персоналі, особливо в таких сферах, як виробництво, логістика та навіть інтелектуальна праця, наприклад, обробка даних або переклад. Алгоритми ШІ можуть демонструвати упередження, якщо вони навчені на даних, що відображають соціальні стереотипи або дискримінаційні практики. ШІ дозволяє масовий збір і обробку персональних даних, що створює загрозу для приватності. У поєднанні з технологіями розпізнавання облич або моніторингу активності це може призводити до зловживань і надмірного контролю. Технології ШІ часто розробляються великими корпораціями, що може призвести до концентрації влади і впливу в руках обмеженого кола осіб або організацій. Ще одне питання полягає в тому, хто несе відповідальність за дії ШІ. Наприклад, якщо ШІ приймає рішення, що призводять до негативних наслідків, складно визначити, хто винен – розробники, користувачі або сама технологія. Важливо зберігати баланс між інноваціями та етичними стандартами, щоб технології ШІ служили на благо суспільства.